

Oda Enerji Çalışma Grubu Başkanı Oğuz Türkyılmaz'ın sunduğu “ENERJİDE TOPLUM ÇIKARLARI İÇİN KAMUCU PLANLAMA, YATIRIM, ÜRETİM, DENETİM POLİTİKALARI VE

UYGULAMALARI “ başlıklı bildiri metni:

“ENERJİDE TOPLUM ÇIKARLARI İÇİN KAMUCU PLANLAMA, YATIRIM, ÜRETİM, DENETİM POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI “ OĞUZ TÜRKYILMAZ, TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI ENERJİ ÇALIŞMA GRUBU BAŞKANI

"Merhaba !

Sizleri şahsım, üyesi ve Enerji Çalışma Grubu Başkanı olduğum TMMOB Makine Mühendisleri Odası adına sevgi ve dostlukla selamlıyorum.

Kamuculuğu tartıştığımız, yaşamın her alanında toplum yararına kamusal politikalar önerdiğimiz, kamusallık yeniden diye haykırdığımız bu anlamlı etkinlikte,

Bugün Türkiye'nin dört bir yanından Ankara'ya gelip demokratik bir eğitim, demokratik bir ülke taleplerini haykıran Eğitim-Sen üyesi eğitim emekçilerine hep birlikte içten, sıcak, kocaman bir selam gönderelim.

Kocaman ,yürekten içten bir selam da;

Toplumcu, kamucu bir anlayışla sürdürdüğümüz ; meslek, meslektaş, kamu, toplum ve ülke çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi için verdiğimiz bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesinde birlikte olduğumuz ve yitirdiğimiz

-TMMOB'nin yiğit, önder başkanı Teoman Öztürk'e

-MMO eski yöneticisi, TÜTED'in nazik ,çalışkan başkanı Aykut Göker'e

-KMO eski başkanı ve TMMOB eski yöneticisi İhsan Karababa'ya

-KMO ve TMMOB eski yöneticisi Ayfer Eğilmez'e,

-Anayasa hukukçusu Prof.Dr.Mümtaz Soysal'a,

-KİGEM Yöneticisi İlter Ertuğrul'a,

Ve onların kimliklerinde;

Toplumcu, devrimci, demokrat TMMOB ,

Barışın egemen olduğu eşit, özgür, adil, aydınlık bir toplum, ülke ve dünya,

Bağımsız, demokratik ve sosyalizm yolunda ilerleyen bir Türkiye,

Mücadelesinde yitirdiğimiz tüm değerlerimize

ENERJİ KULLANIMI OLMAZSA OLMAZ İNSAN HAKLARINDAN BİRİDİR VE VAZGEÇİLEMEZDİR

Enerji kullanımı çağdaş yaşamın olmazsa olmaz haklarından biridir ve vazgeçilemezdir. Ayrıca enerji ihtiyacının karşılanması bir kamu hizmetidir. Bu iki ilke, insan yaşamı için en önemli unsurlardan birisi olan enerjinin, kaynağından son kullanıcının tüketimine kadar geçen tüm evrelerinin insanlığın ve gelecek kuşakların yararına olacak şekilde planlanmasının ve uygulanmasını zorunlu kılar. Dünyanın küreselleşme sürecine girmesiyle birlikte; iktidarlar tarafından uygulanan neo liberal politikalar sonucunda, enerji kullanımı temel bir insan hakkı ve elektrik temini bir kamu hizmeti olmaktan çıkarılmış ve bir piyasa faaliyeti haline getirilerek ticari bir meta haline dönüştürülmüştür. Sermaye birikim rejiminin sınırsız büyüme eğilimi ile birlikte, enerji sektörü kamusal bir düzlemden çıkartılarak özel tekellerin kâr egemenliğine teslim edilmiş ve ortaya fosil kaynaklara dayalı, yüksek karbon emisyonlu bir ekonomik yapı çıkmıştır. Bu yapıda tekellerin fosil yakıt temelli politikaları nedeniyle küresel ısınmaya yol açan sera gazı salımları dünyayı tehdit eder bir konuma gelmiştir. Bu politikaların bir diğer sonucu, enerji yoksulluğu ve yoksunluğunun dayanılmaz bir boyuta ulaşmış olmasıdır.

KAMU İŞLETMELERİNİN BÖLÜNMESİ VE ÖZELLEŞTİRİLMELERİ

Ülkemizde de, 1980'lerden bu yana izlenen , 2002'den sonra hız kazanan bir süreçte, diğer kamusal üretim ve hizmetlerde olduğu gibi; enerji de yerli ve yabancı sermaye için yeni bir ticari alan olarak yeniden örgütlenmiş, toplum çıkarlarına aykırı özelleştirme ve kamucu planlama/üretim/denetimi küçültme ve etkisizleştirme politika ve uygulamaları ile özel şirketlerin ve sermayenin çıkarlarını azamileştirilmiştir. 1980'li yıllarda, uluslar arası sermaye kuruluşlarının talimatları doğrultusunda , özellikle ağ şeklinde işleyen enterkonnekte sistem ve doğal gaz boru

hatları gibi altyapı tesis ağlarının; dikey ve yatay şekilde ayrıştırılması ve özel sektörün ticari olarak girebileceği büyüklükte ölçeklere bölünmesi hedeflenmiştir. Dikey bölünme elektrik ve doğal gaz alanlarında üretim, iletim ve dağıtımın ayrıştırılması, yatay bölünme ise örneğin doğal gaz ve elektrik dağıtımında olduğu gibi coğrafi bölünme anlamına gelmiştir.

Bu uygulamalar için, “kamu işletmeciliği verimsizdir; ulusal nitelikteki kamu tekeline son verilip, sektörün/sektörlerin rekabete açılmasıyla kamu işletmelerinin maliye üzerinde yük oluşturmasının önüne geçilecektir”vb. iddialar öne sürülmüştür..

Oysa özelleştirmeler sonucunda; elektrik temininde ucuzluk, kalite ve yönetimde şeffaflık, kayıp-kaçığın aşağı çekilmesi vb. iddiaların hiç biri gerçekleşmemiş, elektrik ve doğal gaz fiyatları sürekli olarak artarak halkın bütçesini zorlamış, buna karşılık özel sermayeli dağıtım ve üretim şirketleri sürekli kollanıp korunmuş ve vatandaşın sırtından ek gelirlerle donatılmışlardır.

ÖZELLEŞTİRMECİ POLİTİKALARININ SONUÇLARI:

(1) ARTAN DIŞA BAĞIMLILIK, KÜÇÜLEN, YOK OLAN KAMU İŞLETMELERİ

Enerji ihtiyacını karşılamak üzere genelde ithal enerji kaynağı kullanılmış, fosil kaynaklı ve ithalata dayalı yüksek maliyetli yatırımlar yapılmış, enerjideki dışa bağımlılık ciddi boyutlara ulaşmıştır. Enerji arzında 1990'da yüzde % 51,6, 2002'de yüzde 67,2 olan dışa bağımlılık, 2017'de yüzde 75,7'e yükselmiştir. Rusya Federasyonu'nun, enerji hammaddeleri ithalatında payı yüzde 36,7 , toplam enerji arzında ise %27,8'dir. Türkiye'nin hızla artan enerji ithalatının faturası 2018'de 43 milyar dolar olmuştur.

Kamu elektrik üretim tesislerinin çok büyük bölümü özelleştirilmiş ve elektrik üretiminde 2002-2018 döneminde kamunun payı yüzde 59,8'den yüzde 15,2'e gerilemiş; özel sektörün payı ise yüzde 40'tan 84,8'e yükselmiştir. Elektrik dağıtım ve satışı tamamen özel şirketler tarafından yapılmaktadır. Bir kaç büyük özel sermaye grubu, elektrik üretiminin yanı sıra dağıtımını da kontrol etmektedir.

TÜPRAŞ'ın özelleştirilmesi sonrasında, petrolün rafinaj işlemleri önce bir , şimdi iki özel şirket tarafından, kamu şirketleri Petrol Ofisi ve TPAO'nun kurduğu Türkiye Petrol Dağıtımın özelleştirilmesi sonrasında , petrol ve petrol ürünlerinin ithalat, dağıtım, pazarlama ve satış işlerinin tamamı az sayıda özel şirket eliyle yapılmaktadır.İstanbul dışında, ülkenin tüm kentlerinde doğal gaz dağıtım, satış, pazarlama hizmetleri özel şirketler eliyle verilmektedir.

2.KAYIRMALAR, ARZ FAZLASI, ÖDENMEYEN KREDİLER

Planlamayı reddeden ve “rasyonel işleyeceği” iddia edilen piyasa mekanizması; duvara toslamıştır. Hâlihazırda arz kapasitesi, abartılı tahminlerde öngörüldüğü kadar artmayan elektrik talebinin çok üzerindedir. Verimlilikleri düşük bazı santraller üretimi durdurmuş veya kapanmış, bir bölümü yurt dışına satılmıştır. Özellikle fosil yakıt esaslı birçok verimsiz santralin yapımına izin veren, bu verimsiz yatırımların sahibi özel şirketlerin ödeyemediği kredi borçlarının yükünü yurttaşlara yansıtmaya hazırlanan enerji yönetiminin bilgisi ve becerisinin yetersiz olduğu açıktır. Bugünkü siyasal iktidar döneminde, elektrik dağıtım özelleştirilmelerinde, santral özelleştirilmelerinde, alım garantili elektrik üretim tesislerinin ihalelerinde; iktidara yakın olan bazı özel sermaye grupları, kamu müdahaleleri, ve kaynak tahsisi uygulamaları ile kamudan en çok iş alan şirketler sıralamasında dünyada ilk sırada yer almışlardır. Bu kayırma ekonomisinde hukuk işlevsizleştirilmiş, “hukukun üstünlüğünün” yerini, “üstünlerin, güçlülerin hukuku” almış, yüksek yargı kararlarının bağlayıcılığı dikkate alınmaz, yargı kararları uygulanmaz olmuş, CB Kararnameleri, TBMM'nin yasalarının önüne geçmiştir.

3.SERMAYEYE KAYNAK AKTARIMI

Toplum çıkarını dikkat almayan, kamusal planlamayı, denetim, üretimi işlevsizleştirmeyi öngören ve iktidara yakın belirli sermaye gruplarının çıkarlarının azamileştirmeye ve kamu kaynaklarını özel sermaye şirketlerine aktarmaya yönelik enerji yönelik politika, karar ve uygulamaları ile 2018'de yaklaşık 32 milyar TL özel şirketlere transfer edilmiştir. Az sayıda şirketin çıkarına olan alım garantili yüksek fiyatlarla yerli kömür santrallerine tanınan alım garantisi, yerli kömür, ithal kömür ve doğal gaz santralleri için oluşturulan kapasite mekanizması ile ilave ödeme yapılması gibi bedeli milyarlarca varan uygulamaların yanı sıra; amaçlarının çok dışına çıkmış olan ve yatırımcılara kâr garantisi sağlayan YEKDEM-Yenilenebilir Enerji Kaynakları Destekleme Mekanizması vb. uygulamalar; elektrik maliyetlerinin ve fiyatların yükselmesine neden

olmaktadır. Bu politika ve uygulamaların mevcut haliyle sürdürülmesi, yeni zamların gerekçesi olacaktır.

4.ARTAN FİYATLAR, YAYGINLAŞAN ENERJİ YOKSULLUĞU

Ülkemizde de enerji yoksulluğu sorunu giderek ağırlaşmaktadır. Zamlarla her ay tutarı daha fazla artan faturalarını ödeyemedikleri için elektriği ve gazı kesilen konut sayısı milyonlarla ölçülmektedir. Son yirmi iki ayda, 31.12.2017'ye göre tüm tarife grupları için elektrik fiyatları yüzde (72,8-127,7) oranlarında artmıştır. Aynı dönemde, BOTAS'ın doğal gaz satış fiyatları ise ,konutlarda ve küçük sanayi kuruluşlarında yüzde 63,9; büyük sanayi kuruluşlarında yüzde 120,1, elektrik üreten doğal gaz santrallerinde yüzde 109,5 oranında artmıştır.TÜİK'e göre Ocak 2018-Ekim 2019 döneminde fiyat artışları ise yüzde 44,8'dir. Bu veri, elektrik ve doğal gaz fiyatlarının son yirmi ayda enflasyon oranının çok üzerinde arttığını göstermektedir. Bireysel ısınmada konut başı doğal gaz tüketimi Ankara için yıllık 1500 m³, aylık ortalama 125 m³tür. Bu durumda, bir ailenin Ekim 2019'da ödeyeceği doğal gaz bedeli 235,50 TL'dir. Aylık su tüketimini 10 m³, yine Ankara ASKİ konut fiyatı olan 5,79 TL/m³ veri alındığında aylık su faturası 57,90 TL olmaktadır.230 kwh elektrik tüketim bedeli ise, 0,7102 tL/kWh üzerinden 163,35 TL'dir. Aylık elektrik, doğal gaz ve su fatura bedelleri toplamı ise, 456,75 TL'ye yükselmektedir ve bu tutar asgari ücretin dörtte birine yakındır (yüzde 22,6). Doğal gaz faturasının tek başına asgari ücretin yüzde onunu aşan bir oranda olması ise, enerji yoksulluğunun kanıtıdır Yoğunlaşan iktisadi kriz koşullarında ,sayıları her gün artan milyonlarca işsiz ve ailelerinin de enerji yoksullarına katılmaları, çağdaş ve temel bir haktan yararlanamamaları söz konusudur .

5.ÖDENMEYEN KREDİLER

Finansal boyutta ise 2017 sonunda 637 milyon TL olan enerji sektörünün takipteki kredi miktarı, 2018 sonunda 6 milyar 322 milyon TL'ye yükselmiş; artış oranı yüzde 892 olmuştur. Sektöre 2003-2018 döneminde 95 milyar dolarlık yatırım yapılmıştır. "Elektrik üretim ve dağıtım şirketlerinin yaklaşık 13 milyar dolarlık sorunlu kredi bakiyesinin 7,5 milyar doları yapılandırıldı. Yıl sonuna kadar 2,5 milyar dolarlık kredinin daha yapılandırılması için bankalar ve şirketler arasında mutabakatlar sağlandı. Böylece, enerji sektöründe 10 milyar dolarlık sorunlu kredi yapılandırılmış olacak. Öte yandan sektörün bankalara 47 milyar dolar kredi borcu bulunuyor." (Cumhuriyet Gazetesi, 12.10.2019) Bu ayrıcalıklı şirketlerin ödemedikleri krediler bütçeden sağlanacak kaynaklarla karşılanacak, bedeli ise artan vergilerle halk ödettirilecektir.

BİZ NE İSTİYORUZ ?

1.TOPLUMCU, KAMUCU, DEMOKRATİK BİR ENERJİ PROGRAM ÖNERİSİ

Daha önce belirttiğimiz üzere piyasacı, özelleştirmeci enerji politikalarının neden olduğu ithal fosil kaynaklara dayalı elektrik üretim politikaları bir plan dahilinde yenilenebilir kaynaklarla değiştirilmeden, elektrik üretim altyapısı yenilenebilir kaynaklara dayalı olarak geliştirilmeden, serbestleştirme ve özelleştirmelerden vazgeçilmeden;; toplum çıkarlarını esas alan kamusal planlamaya dayalı kurumsal üretim, iletim, dağıtım politikaları uygulanmadan, ülke ve toplum aleyhine politika ve zamların sürdüğü ve süreceği gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Oysa başta rüzgâr ve güneş olmak üzere ülkemizin yenilenebilir enerji kaynağı potansiyeli değerlendirilerek ithalat faturası ve maliyetler düşürülebilir. Ancak on yedi yıldır iktidarda olan siyasi kadroların yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı elektrik üretimi için belirledikleri hedef rakamlar ile bugünkü duruma ait veriler karşılaştırıldığında, yenilenebilir kaynakların yeterince değerlendirilmediği görülmektedir.

Enerji sektörünü özel tekellerin kâr egemenliğinden çıkarıp, toplum çıkarlarını esas alan kamusal bir düzleme aktarmak ve yenilenebilir kaynaklara dayalı, düşük karbon emisyonlu bir ekonomiye yönelerek, enerjide demokratik bir denetimi/programı gerçekleştirme ihtiyacı vardır. Ne zaman geleceğini bilemediğimiz aydınlık,güneşli günleri salt hayal etmekle yetinmeyip, gerçekleştirebileceğimiz,gerçekleştireceğimiz bir politikalar bütünü kurgulamalıyız.r.Bu nedenle, toplum çıkarlarını korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan ve kamusal düzlemde uygulanacak toplumcu, kamucu demokratik enerji politikaları ve programını önce tahayyül etmek, sonra tasarlamak, kurgulamak, geliştirmek ve uygulamak için yoğun bir şekilde çalışmamız gerekmektedir.

Hayal etmek önemlidir, her şey hayallerle başlar. Yeter ki, hayal etmekle yetinmeyip, tasarlamaya, kurgulamaya, planlamaya, geliştirilmeye ve uygulamaya, hayalleri gerçeğe dönüştürmeye yönelebilelim.

Toplumcu, kamucu demokratik enerji programı, emeğin tarihsel kazanımlarını, örgütlülüğünü ve sermayenin çıkarları lehine sosyal devleti yok eden, sağlık, eğitim dahil tüm alanları piyasa uygulamalarına açan neo-liberal politikaları değiştirme, emeği en yüce değer sayan, eşit, özgür, adil, demokratik bir toplum kurma hedefiyle yola çıkan, siyasal, ekonomik, sosyal yönleriyle bütünlüklü, bir toplumcu demokratikleşme programının, bağımsız, demokratik ve sosyalizm yolunda ilerleyen bir ülkeye ulaşma mücadelesinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Politika ve programlar, içeriklerinin yanı sıra oluşturulma yöntemleriyle de; demokratik olmak zorundadır. Toplum çıkarlarını gözeten enerji politika ve uygulamalarını, yine toplum yararını gözeten alternatif kalkınma ve sanayileşme politikaları ile birlikte düşünmek ve böyle bir toplumcu programı, ilgili kesimlerin aktif katkılarına imkân veren demokratik katılım mekanizmalarında tartışarak geliştirmek gerektiğine inanıyoruz.

NE YAPMALI ?

2.KAMUSAL PLANLAMANIN YENİDEN İNŞASI

Kargaşayı ve kaynak israfını önlemenin yolu planlamadan geçtiği için planlamayı yeniden düşünmeli ve uygulamalıyız. Mücadele arkadaşımız Dr. Serdar Şahinkaya'nın sözleriyle, "Kamusal planlama, eskimemiş, dişlileri fazla aşınmamış işlevsel bir araç olarak pek çok ulusal ekonomiye hizmet etmiş (ve) onları bir tarih aşamasında yukarıya çıkarmış bir kaldıraç olarak, hâlâ kendi aklının ürünü olan politikaları sürdüren ülkelere hizmet etmeyi sürdürmektedir." O halde biz de yapabiliriz! Yeniden deneyebiliriz ve denemeliyiz de!

Elektrik enerjisi, ihtiyaç duyulduğu anda üretilmesi gereken bir üründür. Elektrik üretim yatırımları uzun süren ve oldukça pahalı yatırımlardır. Bu nedenlerden dolayı, elektrik enerjisi üretim yatırımlarının gerektiği kadar ve zamanında gerçekleştirilmesi şarttır. İhtiyacı karşılayacak yatırımlar, toplum yararını gözeten kamusal bir plana göre gerçekleştirilmeli, pahalı olduğu için atıl kapasite kalacak şekilde yatırım yapılmamalıdır.

Elektrik üretim, iletim, dağıtım faaliyetlerinin kamusal hizmet niteliği göz önüne alınarak:

- Kaynakların ve teknolojilerin incelenmesi ve verimli kullanılması,
- Uygun teknolojilerin geliştirilmesi veya transfer edilmesi,
- Elektrik tüketiminin gelişimine göre üretim yatırımlarının yer seçiminde yönlendirme yapılması,
- Gerektiğinde kısıtlama ve/veya teşvikler uygulanarak yıllık olarak ihtiyaç duyulandan eksik veya aşırı fazla kapasite yatırımlarına önlem alınması,
- Projelerin çevresel ve toplumsal etkilerinin ayrıntılı olarak incelenmesi,
- Lisans adı altında verilen yatırım izinlerinin, yukarıda sayılan politikalar çerçevesinde verilmesi ve gerçekleştirmelerinin çok ciddi olarak izlenmesi,
- Uzun vade için talep gelişimi, kaynak potansiyel değerlendirmesi, yeni kaynak potansiyel olasılıkları, teknolojik gelişme öngörülerini gibi unsurları baz olarak ele alan kapsamlı planlama çalışmalarının yapılması,

bütün bu faaliyetlerde enerji yönetiminin, toplum çıkarlarını gözeten bir anlayışla; yol gösterme, kamusal planlama, takip, denetim vb. işlevlerini etkin bir şekilde yerine getirmesi, sağlıklı bir elektrik sisteminin gelişmesi açısından zorunludur

Enerji politikalarını, toplum çıkarlarını gözeten, kamusal hizmet anlayışına uygun olarak, kamusal planlama ilkeleri dahilinde yeniden düzenlemeliyiz. Ülkenin geleceğine yön verecek strateji belgeleri ve planları, mevzuat hazırlıkları, yol haritaları, eylem planları vb. belgeleri; mutlaka demokratik, katılımcı ve şeffaf bir anlayışla hazırlamalıyız. Çalışmalarda açık kaynak, açık bilgi ve şeffaflık esaslarını uygulamalı, bütün bilgileri açık ve erişilebilir hale getirmeliyiz.

Bu çalışmalara; ilgili kamu kurumlarının ve yerel yönetimlerin yanı sıra; üniversiteler, bilimsel araştırma kurumları, meslek odaları, uzmanlık dernekleri, sendikalar ve tüketici örgütlerinin, santral bölgelerinde yaşayan halkın temsilcilerinin; etkin ve işlevsel katılım ve katkılarını sağlamalıyız.

Strateji belgeleri ve eylem planlarını; "yapmış olmak" için değil, uygulamak için hazırlamalı ve bu belgelerin ilgili tüm kesimler için bağlayıcı ve yol gösterici olmasını temin etmeliyiz. Bu amaçla, genel olarak enerji planlaması, özel olarak elektrik enerjisi ve doğal gaz, kömür, petrol, su, rüzgâr, güneş vb. tüm enerji kaynaklarının üretimi ile tüketim planlamasında; strateji, politika ve önceliklerin tartışılıp, yeniden belirleneceği, toplumun tüm kesimlerinin ve konunun tüm

tarafklarının g6r6şlerini demokratik bir Şekilde, 6zg6rce ifade edebileceği, geniş katılımlı bir "Ulusal Enerji Platformu" oluşturmalı ve ETKB b6nyesinde de, bu platformla eŐg6d6m ve etkileŐim i6inde olacak ve birlikte 6alıŐacak, bir "Ulusal Enerji Strateji Merkezi" kurmalıyız..u merkezde yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık ve 6ncelik vererek, enerji yatırımlarına y6n verecek enerji arz talep projeksiyonları; 5, 10, 20, 30, 40 yıllık d6nemler i6in kamusal bir planlama anlayıŐı dahilinde yapmalıyız.

KAMUCU,TOPLUMCU YATIRIM, 6RETİM, DENETİM POLİTİKALARI

Toplum 6ıkarını g6zeteten demokratik bir enerji planı ve programı i6in, kamusal nitelikli b6t6nleŐik kaynak planlaması kurgu, anlayış ve uygulamalarını esas almalıyız. Bu planlamayı; enerji 6retiminin dayanacağı kaynakların se6imi, yenilenebilir enerji kaynaklarına 6ncelik ve ağırlık verilmesi, enerjinin daha verimli kullanımı, 6evreye verilen zararın asgari d6zeyde olması, iklim deđiŐikliđine olumsuz etkilerin sınırlanması, yatırımın yapılacağı yerde yaşayan insanların hak ve 6ıkarlarının korunması vb. 6l66tler g6zetilerek, demokratik katılım mekanizmalarıyla yapmalıyız.. Planlama 6alıŐmalarına; k6lt6r ve tabiat varlıklarını koruyan, 6evresel ve sosyal etkileri itibarıyla sorunsuz, bireysel ve toplumsal haklara karşı saygılı,n6kleer macera peŐinde koŐmayan, 6zelleŐtirme, taŐeronlaŐtırma ve iş g6vencesinden yoksun 6alıŐma koŐullarından arınmıŐ, toplumsal yararı ve yeniden etkin kamu varlığını 6ng6ren bir anlayıŐı egemen kılmalıyız.. Enerjiyle ilgili t6m kurumların, ŐeffaŐlaŐmasını, bilgilerinin yaygınlaŐmasını, herkes6e a6ık erişilebilir ve kullanılabilir olmasını m6mk6n hale getirmeliyiz.

Akkuyu NES, Sinop NES, TANAP vb. projelerde yapıldığı gibi; bazı ticari s6zleŐmelere, bir t6r "yasal hilelerle" gereği olmadığı halde TBMM onayından ge6irme, uluslararası s6zleŐme niteliği kazandırma ve ulusal i6 hukukun denetimi dışına 6ıkarılmasını 6nlemeli ve bu t6r mevcut s6zleŐmeleri, toplum ve 6lke 6ıkarları doğrultusunda deđiŐtirilmeliyiz.

Yasal d6zenlemelerde yer alan kamu yararı kavramı, soyut bir kavram olmaktan 6ıkmalı ; toplumun ve emek6i halkın 6ıkarlarını g6zeteten 6l66lebilir değerlerle ifade etmeliyiz.

Acele kamulaŐtırma denen, sermayenin enerji yatırımları i6in, yurttaşların oturdukları evlerden, topraklardan, 6evrelerden koparılmasına, s6rg6n edilmesine dayanak olan yasal d6zenlemeyi deđiŐtirmeli , insan haklarına aykırı bu uygulamayı derhal sona erdirmeliyiz..

Kullanılmayan bir hakkın, hak olmadığı ger6eğinden hareketle, toplumsal adalet i6in, t6m idari ve adli yargı s6re6leri, halkın ve demokratik kuruluşların hatalı uygulamalara yasal itiraz hakkını sınırlayan, 6nleyen, hatalı yoruma a6ık doğrudan zarar g6rme Őartı, y6ksek dava a6ma har6ları ve 6ok y6ksek bilirkiŐi 6cretleri gibi t6m engellerden arındırılmalıyız.

Yerli taŐ k6m6r6, linyit, asfaltit vb. her t6r k6m6re dayalı yeni santral projelerine izin vermemeli, mevcut ve yatırımı s6ren k6m6r yakıtlı santrallere, JES'lere yasal hilelerle ;"6evreyi kirletme ve kirletmeye devam etme hakkı (!)" veren uygulamalara son vermeli 6evreyi kirleten santrallerin 6retimlerini derhal durdurmalı ve filtre, baca gazı arıtma (de-s6lf6rizasyon, azot oksit giderme), atık su arıtma, atık k6llerin bertarafı vb. yatırımlarını 6ok ivedi olarak yapmalarını ve bu sistemleri etkin ve verimli bir Şekilde 6alıŐtırmalarını sağlamalıyız.

Enerji politikalarında ciddi ve radikal bir deđiŐikliđe hızla gitmeli, elektrik 6retiminde fosil yakıtların payını d6Ő6rmeye, yenilenebilir enerji kaynaklarının payını ciddi olarak arttırmaya y6nelik politikaları kamusal planlama anlayıŐı ile, toplum 6ıkarlarını g6zeterek ivedilikle uygulamayız.Bu doğrultuda ilk adım olarak ;yerli k6m6r santrallarına verilen alım garantisi, fosil yakıtlı bir 6ok b6y6k santrala verilen kapasite tahsisi karŐılıđı alım garantisi uygulamalarını derhal sona erdirmeliyiz. Yenilenebilir kaynaklara verilen ancak bug6n ama6 dışına 6ıkmıŐ olan ve bir 6ok b6y6k Őirkete kamudan kaynak aktarımına d6n6Ően yenilenebilir enerji kaynaklarından 6retilen elektriği y6ksek fiyatla alım garantisi uygulaması g6zden ge6irmeli ve daraltmalıyız. Bug6nden sonra enerji 6retim tesislerinin, kamusal bir planlama anlayıŐı i6inde, esas olarak r6zg6r, g6neŐ vb..yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı olarak ve toplum 6ıkarlarını g6zetir bi6imde kurulmasını sağlamalıyız.Yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı elektrik 6retimini, yurt i6inde imal edilen enerji ekipmanlarına dayandırmalıyız.

6retim y6ntemi ne denli 6evre dostu olursa olsun, elektrik 6retme gerek6esi, santral 6evresinde yaşayan insanların yaŐamsal haklarının sınırlanmasını, ortadan kaldırılmasını haklı kılamaz."6evreci santral yapma" iddiası, santralların t6m 6evresel ve toplumsal etkilerini g6z ardı etmenin, verimli tarımsal arazileri sınırsız bi6imde iŐgal etmenin, 6ok sayıda ağacı kesmenin gerek6esi olamaz. Yatırım projelerinin 6evresel ve toplumsal etkilerini değerlendiren fayda/maliyet 6alıŐmaları katılımcı s6re6lerle yapılmalıdır. Yapılacak 6evresel ve toplumsal etki değerlendirme

çalışmaları ,fiziksel, çevresel, toplumsal etkenleri ve etkiler (santral büyüklükleri, santral tasarımı, görsel etki, gürültü, deşarjlar, ekolojik koşullar, santral ekonomik ömrü bittiğinde söküm vb.) dikkate alınmalıdır.

İstisnalar kuralı bozar. Kamu yönetimi, tüm enerji yatırımlarında, yaşam alanlarının olumsuz yönde etkilenmemesi konusunda, kuralları geçersiz kılacak istisnaları kurgulamakla değil, kuralları istisnasız uygulamakla, yurttaşların anayasal haklarını savunmakla yükümlüdür Bugün, yatırımcıların çıkarlarını korumasına öncelik veren, enerji yatırımlarını ve yatırımcılarını koruyucu ve destekleyici hükümler içeren ve santrallerin çalışmalarının denetlenmesini önemsemeyen, yasal düzenlemeleri hazırlayan ve uygulayan siyasi iktidarı, merkezi ve yerel kamu kurumları ve yöneticilerini, elektrik üretimi için; suya, havaya, çevreye, doğaya zarar veren denetimsiz ve kural dışı vahşi uygulamalara derhal müdahil olmaya, durdurmak ve önlemek için kalıcı adımlar atmaya çağırıyoruz..

Atanmış ve seçilmiş yöneticilerin görevi, santral yatırımcısı sermaye gruplarının çıkarlarını kollamak değil, her ne pahasına olursa olsun, o bölgede yaşayan insanların, toplumun, çevrenin, doğanın ve ülkenin çıkarlarını korumak olmalıdır, olacaktır..

Yanlış uygulamalardan canı yanan, zarar gören üreticilerin ve yaşadıkları bölgede sağlıklı yaşam haklarını savunmak için barışçıl yöntemlerle direnenlere baskı ve şiddet uygulama, üzerlerine kolluk kuvvetleri gönderme derhal son bulmalı, taleplerine kulak verilmelidir.

YENİ, KATILIMCI VE DEMOKRATİK BİR KAMU YÖNETİMİ

Her türlü müdahaleye açık ve siyasal iktidarların arpalığı haline gelmiş olan mevcut kamu iktisadi kurumları işleyişi yerine, yeni, katılımcı ve demokratik bir kamu mülkiyeti ve yönetimi anlayışının tasarlamalı, kurgulamalı, planlamalı ve geliştirerek uygulamalıyız. Kamu hizmetlerini veren kuruluşların faaliyetlerini daha verimli ve etkin kılmak ve kamusal hizmetin niteliği ve çeşitliliğini arttırmak, kamu hizmetlerinde çalışanların "Söz, Yetki, Karar" haklarını uygulanır hale getirmek hedefleri için; geniş, yaygın katılımlı, demokratik işleyişli ve verimli tartışmalar yapmalı, Yol Haritaları ve Eylem Programları oluşturmalı, yalnızca eleştirdiklerimizi değil, ne istediğimizi ve nasıl uygulayacağımızı insanlarımıza anlatmalı ve benimsetmeliyiz.

Toplumun büyük çoğunluğunun, yoksullaşan, hak kayıplarına uğrayan kesimlerinin haklarını gözetken yol haritalarını belirlemek için, enerji alanını da içerecek şekilde, ancak onunla sınırlı kalmamak üzere; özelleştirilen tüm kamusal hizmetlerin; mümkün olan azami ölçüde tekrar kamu eliyle ve toplum çıkarlarını gözetken bir anlayış ve içerikli bir kamusal denetimle, katılımcı, şeffaf ve demokratik bir işleyişle verilmesini hedeflemeliyiz. Bölgesel dengesizliklere karşı istihdam ve yerel ekonomik dinamikleri harekete geçirmek amacıyla bölgelerin, enerji ve tüm kaynaklarını, bir plan dahilinde değerlendirmeliyiz.

Petrol ve doğal gazın yapısı gereği birbirleriyle ayrılmaz bütünlüğü; arama ve üretimden, iletim ve tüketiciye, ulaşmada petrol ve doğal gazın değer zincirindeki halkalarının ayrılmaz olduğu göz önüne alınarak, dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de, petrol ve doğal gaz arama, üretim, rafinaj, iletim, dağıtım ve satış faaliyetleri dikey bütünleşmiş bir yapıda sürdüreceği bir ULUSAL ŞAMPİYON oluşturmak ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun yeni rafinerileri ve petrokimya tesislerini, bu kuruluş eliyle gerçekleştirmeliyiz. Elektrik üretim, iletim ve dağıtımında, kamusal varlığı ve denetimi tekrar mümkün kılmalı, toplum çıkarlarını gözetmeyen, kamu kaynakları talan eden KÖİ projelerini sonlandırmalı, bu hizmetlerin kamu eliyle yürütülmesi ve verilmesini sağlamalıyız..

Yerel yönetimlerin enerji sektöründe daha etkin ve enerji yatırımlarının yapılacağı yerlere izin verme konusunda söz hakları olmasını, yörelerindeki enerji yatırımlarını takip etmelerini ve denetlemelerini sağlamalıyız. Bölgede mevcut ve yeni kurulan ve kurulması planlanan sanayi kuruluşları ile enerji üretim, iletim, dağıtım yatırımlarının tekil değil, benzer tesislerle birlikte kümülatif olarak yaratacakları ve/veya neden olacakları çevresel ve toplumsal etkiler değerlendirilmelidir.. Yerel yönetimlerin halkın temsilcileri olarak halkın çıkarlarını korumasını, doğaya ve toplum çıkarlarına aykırı plan, proje ve uygulamalara karşı çıkmasını, bu konuda halkın ve demokratik meslek/kitle örgütlerinin mücadelesinde en önde yer almasını gerçekleştirmeliyiz.

ACİL TALEPLERİMİZ

1. Enerji sektöründe ve tüm kamusal hizmetlerde özelleştirmelere son verilmelidir.

2.Çok ciddi bir sorun olan ve giderek çoğalan enerji yoksulluğunun yakıcı etkilerini azaltmak için, enerji yoksullarına ve yoksunlarına kamusal destek mutlaka sağlanmalıdır. Bu doğrultuda; enerji yoksullarına yönelik olarak;

- Elektrik yardımının aylık 150 KWh'lık üst sınırı yükseltilmeli ve kapsamı genişletilmeli,
- Doğal gaz altyapısının bulunduğu, konut özelliklerinin uygun olduğu her yerde kömür yerine doğal gaz yardımı yapılmalı,
-Yerel yönetimler ücretsiz su desteği vermeli,
kamu kaynaklarından sağlanan tüm bu desteklerin kötüye kullanımını önlemek için, uygulama toplum çıkarları gözetilerek denetlenmelidir.

3. Enerji girdileri ve ürünlerindeki yüksek vergiler düşürülmeli, elektrik faturalarına eklenerek konut abonelerinden zorla tahsil edilen TRT payı uygulaması son bulmalı,
-Ticari olmayan tüketiciler için temel bir ihtiyaç olan elektrik ve doğal gazın fiyatları üzerindeki KDV yüzde 18'den yüzde 1'e düşürülmeli, ÖTV kaldırılmalıdır.

4.Filtre, baca gazı kükürt arıtma tesisleri,atık tesisleri vb. çevre koruyucu ünitelerini tesis etmeyen ve maliyetlerini düşürmek için çalıştırmayan termik santraller ile zehirli gazları ve suları hiçbir önlem almadan çevreye salarak insanı,doğayı,yaşamı zehirleyen termik ve jeotermal santrallerde üretim derhal durdurulmalı, kârları uğruna çevreyi kirletmeyi ,yok etmeyi kendilerine hak olarak görenlerden, sorumlu oldukları zarar tahsil edilmelidir.

5.Plansız, çevre ve toplumla uyumsuz, yatırım yerinde yaşayan halkın istemediği, topluma maliyeti faydasından fazla olan tüm projelerden vazgeçilmelidir.

6.Verimli tarımsal arazilere, ormanlara, SİT alanlarına, yerleşim yerlerinin yakınına santral kurulmamalıdır. .Aydın'da,Manisa'da,Büyük Menderes Havzasındaki diğer illerde jeotermal, Trakya'da, Yumurtalık'ta, Eskişehir-Alpu'da, Çanakkale'de,Zonguldakta vb. bir çok yerde kömüre dayalı termik santral, Sinop, Akkuyu ve İğneada'da nükleer santral, Doğu Karadeniz'de, Dersim'de, Alakır'da, Göksu'da, Türkiye'nin dört bir yanındaki HES'ler gibi; bölgede yaşayan halkın istemediği tüm projeler iptal edilmelidir
Diyorum.

SON SÖZ YERİNE.

KİRLENMEDEN, KİRLETMEDEN,
BARIŞ İÇİNDE, EŞİT, ÖZGÜR, ADİL,
AYDINLIK BİR DÜNYA VE

BAĞIMSIZ, DEMOKRATİK VE SOSYALİZM YOLUNDA İLERLEYEN BİR TÜRKİYE
DİLEĞİYLE...

DEVİRİM BİR GÜN MUTLAKA DİYEREK
Sizleri selamlıyorum.